

Fråga om protokollering av beslagtaget gods samt behörighet att fastställa beslaget när åklagare är förundersökningsledare

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA kritik mot åklagare vid Åklagarmyndigheten i Göteborg, åklagarkammaren i Borås, med anledning av handläggningen av beslag.

Utredning

Vissa handlingar fordrades in från bl.a. Polismyndigheten i Västra Götaland i ärende – – – .

Det framkom därvid att chefsåklagaren BB med anledning av misstanke om narkotikabrott hade beslutat om en husrannsakan i AA:s bostad, som verkställdes den 29 augusti 2002. I det protokoll som upprättades över förrättningen (– – –) antecknades att en plånbok innehållande diverse handlingar (beslagspunkt 1) och vissa specificerade kontanter som låg i plånboken (beslagspunkt 2) hade tagits i beslag. Beslagen hade gjorts av polisassistenten CC. Den 30 augusti 2002 fastställde vakthavande befälet, inspektören DD, beslagen. Den 18 september 2002 upprättades sedan en särskild förteckning över resterande innehåll i plånboken. Förteckningen omfattade tolv punkter.

Muntliga upplysningar inhämtades från DD varvid följande framkom. När som i detta fall beslutet om husrannsakan fattas av en jouråklagare, har han som rutin att själv fastställa beslag som rapporteras till honom för att handlingarna rörande beslaget snabbt skall komma på plats i beslagsliggaren m.m. Det är också ett ”kvitto” på att han, i egenskap av vakthavande befäl, har gått igenom beslaget. Denna rutin tillämpas även av andra vakthavande befäl. Ingen åklagare har hittills reagerat över detta. I motsvarande situation under ordinarie arbetstid tar han alltid kontakt med den åklagare som är förundersökningsledare och föredrar ärendet för denne. I förekommande fall fastställer han sedan beslaget på uppdrag av åklagaren.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande enligt följande.

På vilken rättslig grund fattades beslut om fastställande av beslaget av vakthavande befäl?

Vad var anledningen till att en förteckning över innehållet i den plånbok som togs i beslag upprättades först den 18 september 2002?

Polismyndigheten (länspolismästaren EE) kom in med ett remissvar. Efter en inledande redogörelse för beredningen av svaret anförde myndigheten följande.

Av beredningen framgår att misstanke om olaga hot framkom mot AA under kvällen den 29 augusti 2002. Det framkom också misstankar om att AA hade setts med vapen.

Kontakt togs med jourhavande åklagare, chefsåklagare BB. BB fattade beslut om husrannsakan i AA:s bostad med biutrymmen jämte fordon. Under kvällen togs ett stort antal föremål i beslag, däribland en plånbok med innehåll som redovisades i protokoll med dnr ---.

Det har framkommit att någon detaljerad förteckning över innehållet i plånboken inte gjordes vid beslagstillfället den 29 augusti 2002. Den 18 september gjordes en sammanställning av punkten 1 i protokollet.

Den 2 oktober 2002 gjordes ytterligare en undersökning av plånboken och då påträffades, innanför ett tygfoder i plånboken, en missfärgad 500-kronorssedel samt ett SIM-kort till mobiltelefon. Det senare beslaget redovisades i protokoll med dnr --

Av handlingar i ärendet samt av de uppgifter som inhämtats framkommer att en fullständig förteckning av innehållet i plånboken inte gjordes vid beslagstillfället den 29 augusti. Det har skett den 18 september och dessutom har ytterligare komplettering av beslaget gjorts den 2 oktober 2002.

Vid en tidpunkt före kl. 22.00 den 29 augusti 2002 beslutade chefsåklagare BB om husrannsakan och gick då formellt in som förundersökningsledare i utredningen. Trots att en åklagare var förundersökningsledare har inre befälet, inspektör DD, under natten den 30 augusti fastställt beslaget utan att ha fått i uppdrag av åklagare att göra detta.

Enligt polismyndighetens uppfattning finns det brister i handläggningen av ärendet. Det består i att en detaljerad förteckning av beslaget inte gjordes i samband med husrannsakan den 29 augusti. Det finns även brister i formellt hänseende vad gäller den rättsliga grunden för inre befälet att fastställa beslag när åklagare gått in som förundersökningsledare. Bestämmelserna i FAP 102-2 3 kap. 1 § har inte följts i sin helhet.

Polismyndigheten kommer att vidtaga sådana åtgärder att fel i handlägningsförfarandet för framtiden kan undvikas.

Ärendet remitterades därefter till Åklagarmyndigheten i Göteborg för upplysningar och yttrande angående de överväganden som gjordes och de åtgärder som eventuellt vidtogs när det framkom att beslaget i fråga hade fastställts av vakthavande befäl.

Åklagarmyndigheten (vice överåklagaren FF) kom in med ett yttrande till vilket hade fogats upplysningar från chefsåklagaren GG (*här utelämnade*). I yttrandet anfördes följande.

Bakgrund

Den 29 augusti 2002 beslutade en jouråklagare att reell husrannsakan skulle göras i AA:s bostad med biutrymmen jämte fordon med anledning av att AA var misstänkt för bl.a. narkotikabrott. Husrannsakan verkställdes samma dag dels i bostaden, dels i ett källarförråd. Protokoll över husrannsakingarna och de beslag som gjordes upprättades och fick diarienummer --- respektive ---. Beslagen fastställdes av

polisman (vakthavande befäl) den 30 augusti 2002. Beslagsprotokollen kom in till åklagarkammaren i Borås senare samma dag, men de kom inte att fastställas av handläggande åklagare.

Åklagarkammaren i Borås genom chefsåklagaren GG har anmodats att lämna upplysningar om vilka överväganden som gjordes och vilka åtgärder som eventuellt vidtogs när det framkom att beslaget i fråga hade fastställts av vakthavande befäl. GG har kommit in med yttrande till åklagarmyndigheten. Av detta framgår bl.a. att åklagaren inte vidtog några särskilda åtgärder med anledning av att beslaget hade fastställts av vakthavande befäl. Vidare framgår, att det inträffade har lett till att samtliga vakthavande befäl genom närpolischefen har erinrats om att beslag inte får fastställas av polisman i åklagarledd förundersökning samt att GG har instruerat åklagarna på åklagarkammaren att vara uppmärksamma på situationer av förekommande slag.

Av akten framgår att övriga beslagsprotokoll i ärendet har fastställts av åklagare.

Bedömning

Bestämmelsen om undersökningsledarens och åklagarens skyldighet att pröva om ett beslag skall bestå avser att trygga rättssäkerheten. Intill dess beslaget har fastställts av undersökningsledaren eller åklagaren har detta karaktären av ett rent provisorium och det är mera än en formsak att beslaget underställs någon av dessa för prövning (JO 1986/87 s. 100).

Den aktuella förundersökningen leddes av åklagare. Av bestämmelserna ovan följer att det har ålegat åklagaren att fastställa beslaget, då det vakthavande befälet inte har varit behörig att avgöra frågan om beslaget skulle bestå eller inte.

Åklagaren har vid sin hantering av de aktuella beslagsprotokollen enligt min mening brutit i att följa gällande bestämmelser.

Jag kommer med anledning av det inträffade för egen del att erinra åklagarna vid åklagarmyndigheten om bestämmelsernas innebörd och vikten av att de följs.

I ett beslut den 9 juli 2003 anförde *chefsJO Eklundh* följande.

Bedömning

Protokollering

Enligt 27 kap. 13 § rättegångsbalken (RB) skall protokoll föras över beslag. Ändamålet med beslaget och vad som därvid förekommit skall anges och de beslagtagna föremålen skall noga beskrivas.

Rättegångsbalkens regler om protokoll över beslag anses inte innebära ett absolut krav på omedelbar dokumentation. Det får, när det rör sig om beslag av omfattande material, godtas att en detaljerad förteckning över den omhändertagna egendomen upprättas först sedan denna förts till polismyndighetens lokaler. Om ett detaljerat protokoll inte upprättas omedelbart, krävs dock att man på platsen för beslaget genom anteckningar dokumenterar vad för slags egendom man för med sig och vilket antal det rör sig om (se JO 1975/76 s. 154 och 1982/83 s. 48).

I det nu aktuella fallet antecknades i det beslagsprotokoll som upprättades den 29 augusti 2002 att en plånbok och vissa kontanter hade tagits i beslag. Först omkring tre veckor senare upprättades en särskild förteckning över innehållet i plånboken. Det är uppenbart att det här inte var fråga om ett material av större omfattning. Den

detaljerade förteckningen borde således, vilket också polismyndigheten anfört, ha upprättats redan i samband med husrannsakan.

Fastställandet av beslagen

Ett föremål får tas i beslag efter beslut av undersökningsledaren eller åklagaren. Vid fara i dröjsmål får, med visst undantag, åtgärden vidtas av en polisman även utan sådant beslut (27 kap. 4 § andra stycket RB). Om ett beslag har verkställts av någon annan än undersökningsledaren eller åklagaren och denne inte har beslutat om beslaget skall anmälan skyndsamt göras hos honom, som omedelbart skall pröva om beslaget skall bestå (27 kap. 4 § tredje stycket RB). Ett beslag i en situation av nu angivet slag är således, som åklagarmyndigheten har påpekat, att betrakta som ett provisorium i avvaktan på att det fastställs av den som har ansvaret för ledningen av förundersökningen.

Av utredningen framgår att DD fastställde de beslag som gjordes vid husrannsakan. Eftersom förundersökningen leddes av åklagare, var han emellertid inte behörig att pröva frågan om fastställande av beslagen. Som åklagarmyndigheten anfört hade det i stället ankommit på åklagaren att fastställa beslagen.

Vad DD upplyst om att han och andra vakthavande befäl i vissa fall fastställer beslag i åklagarledda förundersökningar framstår som anmärkningsvärt. Jag noterar emellertid att polismyndigheten har förklarat att den avser att vidta sådana åtgärder att fel i handläggningen av beslag kan undvikas för framtiden. Vidare har åklagarmyndigheten upplyst att åklagarna vid myndigheten kommer att erinras om innebörden av de aktuella bestämmelserna och om vikten av att de följs.

Vad som i övrigt förekommit i ärendet föranleder inte något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det sagda.